

Sabor de crim

*Propostes
didàctiques*

Maite Insa

ESPLAI

© 2003 Mariano Casas
Coberta de Miquel Mollà
190x130 mm, 96 pàgines
Enquardernació en rústica

© 2003 Edicions del Bullent, SL
De la Taronja, 16 - 46210 Picanya
☎ 961 590 883
info@bullent.net
Director de la col·lecció: Marc Candela
Disseny: Miquel Mollà

He sentit contar les històries més divertides, als pobles. Molt més enllà de l'acudit polític que passa de moda, les històries ancestrals de la nostra narrativa oral beuen de les fonts dels grans temes universals. L'amor, l'odi, l'enveja, la revenja, la religió, l'amistat... Mariano Casas agafa el testimoni d'aquesta tradició oral i en fa un relat amè i deliciós, travat amb les frases fetes i les maneres de dir de les nostres comarques. Amb aquesta lectura, desfarem els apriorismes d'alguns joves, per als quals la vida als pobles és avorrida o poc engrescadora però, sobretot, *Sabor de crim* ens farà passar, a tots, una estona divertida, i ens deixarà el gust agredolç de la bona literatura.

L'AUTOR

Mariano Casas va nàixer a València, l'any 1963. Ha guanyat el Premi Enric Soler i Godes de la Diputació Provincial de València amb *Pirates de la Marjal*, que va rebre també el Premi de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana al millor llibre juvenil de l'any. Altres obres seues són *Escales d'una fuga*, i *Les ales de Mercuri*, finalista del Premi València de Narrativa Alfons el Magnànim 2001.

LA HISTÒRIA I L'ARGUMENT

Rafa i Silvia han arribat a Xofres. En aquest poble prop d'Alzira, no seran «els fills de la mestra», com van ser-ho a Benistofa, les Solanes, o Gerberes (altres llocs on els interinatges de sa mare els han obligat a viatjar). Allà són «els bessons de ca la tia Amàlia». Els sap greu anar sempre amunt i avall, canviant d'escola i d'amics, però ara sembla que la mare tindrà la tranquil·litat que necessita per aprovar les oposicions o, si més no, podrà triar Xofres un altre any, i així aconseguiran una certa estabilitat emocional.

A Xofres hi ha la tia Amàlia, cosina de l'àvia, una dona fadrina que els acollirà a casa i que els espera amb els braços oberts, però que amaga un secret terrible i corprenedor. Fa pocs anys, en aquell mateix poble es va escampar la brama que Emilieta, la veïna i amiga íntima d'Amàlia, havia guisat la caldera de festes amb una carn molt especial: la del seu home.

Quan Rafa i Silvia van viure a Gerberes, un poble a la vora de Xàtiva, van coincidir amb Toni i Daniel, fills del metge substituït. Toni coneixia la història d'Emilieta, i li agradava contar-los-la, a Daniel i Rafa. Quan Rafa arriba a Xofres, recupera aquella història, n'identifica la protagonista i fa tots els possibles perquè l'horrible crim no es torne a repetir.

Pel camí haurà de trobar una còmplice (Diana, que, a més a més, li fa goig) i haurà d'emprendre algunes aventures perilloses.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES I METODOLÒGIQUES

Les propostes que us volem oferir parteixen d'un enamorament i d'una actitud vitalista envers l'antropologia social dels nostres pobles i de la parla que s'hi practica. Transmetre la riquesa d'aquestes vivències és essencial per ampliar el ventall d'interessos dels joves adolescents.

Seguint l'esquema que ja ha aparegut a d'altres propostes didàctiques de la mateixa col·lecció, hem dividit l'anàlisi en literària i lingüística.

L'anàlisi literària és, sobretot, una anàlisi argumental i de continguts que fa un recorregut per alguns dels temes o subtemes de la novel·la. Hem tingut en compte els diferents nivells als quals poden accedir els diferents tipus de grup-classe amb què ens trobem a les aules i, sobretot, hem parat atenció, tant a l'expressió oral com a l'expressió escrita. A més, hi hem afegit algunes propostes interdisciplinàries que ens semblaven ininteressants.

L'anàlisi lingüística se centra en l'aspecte semàntic, tant del vocabulari com de les expressions i frases fetes. Hem mirat de fer-ne aparèixer moltes, tot indicant-ne les pàgines, per tal que pogueu treballar-les a classe amb més profunditat. El treball previ que haurien de fer els alumnes, en aquest sentit, és aprendre a llegir amb un llapis a la mà, per tal de subratllar i fer anotacions o crides al

marge de les pàgines de la novel·la. Treballar directament sobre el text els donarà un sentit d'aprehensió de totes aquelles vivències que els motivarà per a lectures futures.

ANÀLISI LITERÀRIA

1. **Fitxa.** Abans d'entrar en matèria, hauríeu de tenir a l'abast les dades bàsiques de la novel·la. Per tal de sistematitzar-les, podeu emplenar la fitxes següents:

Títol de l'obra: _____
Cognoms, nom de l'autor: _____
Editorial: _____
Ciutat i any de l'edició: _____ Nombre de pàgines: _____
Collecció: _____ Núm.: _____
Tema/gènere: _____
Lloc i temps de l'acció: _____
Argument: _____
_____
○

Tipus de narrador: _____
_____
_____
Personatges: • Principals _____
_____
• Secundaris _____
_____
Valoració personal: _____
_____
○

2. **Paratextos.** Els paratextos són tots els elements que envolten llibre, més enllà de la pura novel·la (portada, títol, contraportada,...). La primera vegada que vas tenir el llibre a les mans, quina mena de crim pensaves que contaria? Vas fixar-te en la foto de la portada? Ara que ja l'has llegit, quina portada li hauries posat tu, si en fores l'il·lustrador?

3. **Un nou títol.** Aquesta novel·la és de suspens, però té també un fort component humorístic. Inventa dos títols alternatius a *Sabor de crim*:

- a) Un títol amb un regust de suspens, diferent del títol real de la novel·la.
- b) Un títol amb un regust humorístic.

4. **Cronologia dels fets.** Dividiu la classe en grups xicotets i elaboreu una cronologia dels fets, en vint punts. El primer hauria de ser «Arribada de la família de Rafa a Xofres».

5. **Veu i focalització ineterna.** Rafa conta la història en primera persona. Aquesta tècnica permet al narrador «posar-se el lector a la butxaca», és a dir, fer que s'identifiqui més amb la història. A més, tota la novel·la manté una focalització interna: veiem passar els fets a través de la mirada d'un personatge.

Ara imagina que qui conta la història fóra la tia Amàlia. Redacta un text on aquest personatge explica els primers dies d'estada dels xiquets i de Maribel a Xofres. Quines sensacions té? Com veu als xiquets? Quines il·lusions es fa? (Fixa't en els dos paràgrafs centrals de la pàgina 23: «La tia Amàlia...» i «Quan vam arribar...»).

6. **Oficis ambulants.** Rafa i Sílvia perceben com una desgràcia el fet d'haver d'anar sempre a un poble nou o a una ciutat nova. Els agradaria establir-se en un lloc i viure-hi per sempre, però la professió de sa mare els ho impedeix, de moment. Pensa en quines altres professions tenen aquesta característica i fes una llista dels avantatges i inconvenients que deu tenir això.

7. **Festes populars.** L'acte central de les festes de Xofres són les calderes, però hi ha moltes altres activitats (p. 24 i p. 47): varietés, tir i arrossegament, sarsueles, discomòbil, orquestrina,...

a) Quines són les activitats més freqüents en les festes dels pobles de la teua comarca? Aconseguix alguns llibres de festes i compara'n els actes.

b) Imagineu que tota la classe sou els membres de la comissió de festes d'un poble. Heu d'elaborar un nou programa de les festes, tenint en compte que han d'haver-hi activitats per a gent de totes les edats. Per a això, haureu de debatre, donar arguments a favor o en contra de determinades decisions i, finalment, votar.

c) A la pàgina 78 s'explica l'origen de les calderes de Xofres, i s'hi descriu com es desenvolupa la festa. Inventa't l'origen d'una festa determinada i descriu-ne el funcionament.

8. **Explica'm una recepta.** A les calderes de Xofres s'hi cuina arròs amb fesols i naps. Practica l'expressió oral per mitjà del joc següent:

En primer lloc participaran en la prova cinc persones. Els cinc alumnes de l'equip A eixiran de l'aula. Per sorteig, els alumnes que han quedat dins l'aula triaran una de les persones de l'equip i la faran entrar. Aquest concursant haurà de llegir una recepta que li donarà el professor (una recepta de com fer un arròs, una fideuà o algun menjar mínimament elaborat). L'alumne tindrà deu minuts per llegir bé el text i provar de memoritzar-lo. Passats aquests deu minuts, entrarà un altre membre de l'equip i, davant de tots, el primer alumne explicarà al segon com fer aquella recepta (sense guió). Després, entrarà un tercer alumne, al qual el segon li explicarà, també, com fer la recepta. Només poden intervenir d'un en un, sense interferències externes. Quan el cinqué membre de l'equip A haja sentit les explicacions que li haurà fet el quart, aquest cinqué participant explicarà la recepta al grup-classe. Els alumnes que no han format part del grup A, hauran de prendre nota de les diferències entre la recepta original i la recepta final. Si la recepta final és fidel, els alumnes hauran demostrat una gran capacitat de retenir dades i una gran capacitat d'elaborar un text instructiu oral. Si no és així, hauran obviat algun ingredient o algun procediment de la recepta. En tots dos casos, la professora o el professor poden aprofitar per reflexionar amb els alumnes sobre els avatars dels processos de transmissió oral.

9. **Això diu «Menja'm».** Si Emilieta és realment culpable dels fets que li imputa Rafa, tenim un cas de canibalisme. Busca informació i exemples d'aquesta pràctica. Contesta les preguntes següents:

El Canibalisme

- Què és?
- Encara es practica? On?
- Com el perceben els qui el practiquen, o els qui el practicaven? (Com un ritus, una necessitat, una ofrena...)
- Quin altre nom científic rep?

10. **Malnoms.** «Els habitants de Xofres s'encaboten a batejar qualsevol persona amb un malnom» (p. 26).

- a) Què és un malnom?
- b) Quins malnoms apareixen a la novel·la?
- c) Tu o algú de la teua família teniu malnom?
- d) Quins procediment creus que se segueix fins que qualla un malnom?

11. **Síntomes.** Entre la pàgina 45 i la 46 tens una descripció dels símptomes que fan adonar-se a Rafa del fet que s'ha enamorat. Elabora una descripció semblant, tot indicant els símptomes que et revelen que algú et cau malament. Imagina que ho anotes al teu diari personal i comença la descripció dient: «Em cau malament. No ho puc evitar. Quan el/la veig...»

12. **Joc de rol.** Rafa i Diana cometen, al capítol VIII, un delictes: la violació de domicili, que consisteix a entrar en casa d'altre. Disposeu-vos a jutjar-los amb totes les garanties legals.

Personatges: Rafa, Diana, jutge, advocat de l'acusació, fiscal, advocat de la defensa, Emilieta, Maribel, tia Amàlia, Miquel, jurat popular (format per un nombre parell d'alumnes).

Procediment: El jutge actuarà de moderador, i donarà la paraula:

Primer. A l'acusació

Segon. Als acusats

Tercer. A la defensa

Quart. Als testimonis de l'acusació

Cinqué. Als testimonis de la defensa

Sisé. A l'acusació

Seté. A la defensa

Huité. Als acusats

Nové. Al jutge

Desé. Al jurat

Funcions: Cadascú haurà d'actuar segons el paper que li ha estat atorgat. Els defensors i els acusats miraran de justificar la irrupció nocturna a casa d'Emilieta, tot al·legant que ho feien per evitar mals més grans, com ara que l'assassina continuara matant gent per cruspir-se-la després en plena via pública.

Els acusadors i el fiscal provaran de qualificar aquella actuació dels xiquets com a molt greu, per tal com no es pot entrar en casa d'algú sense autorització d'aquesta persona o sense autorització judicial, i al·legant que, moralment, Rafa i Diana tampoc no tenien la convicció total que allà hi haguera un cadàver.

13. **Activitats Interdisciplinars.**

a) *Tutoria.* Reflexioneu, amb la tutora o el tutor, sobre el concepte de família convencional. A la pàgina 22 trobareu una lamentació de Rafa sobre el fet de no formar part d'una «família convencional». Reflexioneu sobre el concepte de família com un concepte obert i no necessàriament homogeni. Aporteu exemples que coneixeu (potser la vostra?), gens «convencionals» i, tanmateix, totalment reeixides.

b) *Música i comunicació audiovisual.* Busqueu la banda sonora adequada als següents fragments de la novel·la:

- «Potser aquella era la mirada d'una assassina»: p. 28

- «(...) des del moment en què vaig descobrir la vella recepta del doctor Marrades ja no vaig estar tranquil»: p. 36

- «El posava molt nerviós davant d'ella (...): p. 45
- «Capficat com estava (...): p. 56
- «En aquell moment la seua llanterneta va fer llum sobre l'objecte que havia entropessat amb el meu cap (...): p. 64

c) *Geografia*: la mare de Rafa i Sílvia ha treballat com a mestra a alguns pobles del País Valencià. Situa'ls en un mapa, tot indicant-ne la comarca. Recorda que, tot i que alguns pobles tenen nom inventat, el narrador ens indica quina capital de comarca tenen a prop i, per tant, els pots situar.

ANÀLISI LINGÜÍSTICA

1. **Comparacions.** Les comparacions són un recurs estilístic molt emprat. A la novel·la n'hi ha de ben boniques. Troba'ls un sinònim.

Com si hagueres vist un mort (p. 57)

Com un llamp (p. 33)

Com una lleona (p. 58)

Com una pedregada (p. 18)

Com una reina (p. 26)

2. **Expressions i frases fetes.** Imagina't que la tia Amàlia és tia teua. Com que és tan espontània, tot sovint empra expressions i frases fetes que alguna gent no entén. Fes-li de traductor/a en totes les situacions següents (és a dir: torna a escriure el text en registre estàndard. Recorda que l'estàndard és la variant comuna de la llengua, un registre formal en què tothom ha de tenir la seguretat de ser entès.)

a) *Vol saber vosté per què tinc la mosca al nas (p. 71), senyor policia? Doncs perquè la meua amiga i jo hem acabat com Camot (p. 34). Resulta que jo havia fet un arròs de repica'm el colze (p. 17), que l'havia deixada mocada (p. 25). A ella, que es pensa que cuina millor que ningú, li ha caigut com una llosa (p. 27) i, quan me n'he anat a fer barret (p. 48), ha entrat a la cuina i m'ha clavat una punyalada a l'esquena (p. 27): ha posat la cassola de gairó (p. 15) per a que se n'eixira tot l'arròs. Sí, sí, senyor policia, ja ho veu com les gasta (p. 69). Entre nosaltres: jo crec que, o li falta un regó (p. 77) o és més animal que una haca (p. 49). I ja ho veu, quan he tornat a casa m'he adonat que jo, que penque com una mula (p. 30), no tenia dinar i ella, que no pega brot (p. 11), tenia la coca a punt. M'ha deixat de pasta de moniato (p. 27). Quan li he preguntat per què havia fet allò, amb tota la barra (p. 18) m'ha explicat, fil per randa (p. 78), com havia deixat caure l'arròs. Jo estava que treia foc pels queixals (p. 33). M'he fet roja com un titot (p. 28) i ella ha girat cua (p. 27). Si no fóra perquè sa casa és mitgera (p. 30) amb la meua, ja mai més li diria ni pruna (p. 24): és més roïna que la grama (p. 49), com li ho dic.*

b) *Mon pare, que en pau descanse, en tenia de tots els colors (p. 15). Jo ja sé que no era sant de la teua devoció (p. 33), però ton pare i ell eren carn i un gla (p. 55). Ma mare sempre li tirava a la cara que (p. 14) tinguera tantes ganes de figurar (p. 26). Un diumenge de rams va tirar la casa per la finestra (p. 48): ens va fer pintar com a mones (p. 43) i vam eixir al carrer amb uns vestits nous que ens havia comprat per a l'ocasió. Mon pare no volia que li xafaren la guitarra. Va voler demostrar a tots que anaven llestos (p. 34), si es pensaven que ma mare el deixaria pel primer que passara: ell no s'havia casat amb ella perquè l'haguera agafada en l'hora tonta (p. 48). Ella, tan gata maula (p. 33), que havia tingut una fotracada (p. 17) de nòvios, va decidir casar-se amb mon pare just l'any que se'n va eixir el riu (p. 24). Van anar de cul (p. 48), fins que van aconseguir fer un banquet com cal, i l'antiga promesa de mon pare, Clareteta, es va quedar com la nòvia del Pinet, amb la cara llavada i el monyo fet (p. 59). Aquell diumenge de rams, però, ens ho vam passar de*

cine (p. 25). Encara que això d'anar mudades no feia amb nosaltres (p. 33), de tant que ens va donar la matraca (p. 32) vam acabar cedint i vam baixar al carrer: jo tremolava com un flam (p. 12) i ton pare, que per això t'ho conte, quan ens va veure passar, va ser el primer a tirar-nos floretes (p. 25) davant dels altres hòmens del poble. A poqueta nit (p. 15) va vindre a casa. Estava de molt mala veta (p. 32) i va agafar a mon pare per davant. Li ho va dir així, sense embuts (p. 18): «Miquel, no faces més el burro (p. 32). Has eixit a ton pare (p. 26). Era alt com un sant Pau, però, de forment, ni un gra (p. 48). Deixa estar a la teua dona, que es desfà (p. 23) amb la família, i és la que s'ha carrega tot a l'esquena (p. 16). No has de demostrar-li res a ningú. Hauries d'estar pagat (p. 20) d'ella, que mai no et tira per terra (p. 25) davant de ningú.» Aquell diumenge, gràcies que ton pare ens va tirar una mà (p. 24), i gràcies a tot el que li va deixar caure (p. 33), vam començar a viure tranquil·les.

3. **Vocabulari.** Completa les frases amb una de les paraules de la llista.

<i>Atarantat (p. 57)</i>	<i>bocabadat (p. 45)</i>	<i>bregada (p. 16)</i>	<i>comboi (p. 24)</i>
<i>desbarrar (p. 17)</i>	<i>desficaciat (p. 14)</i>	<i>desvanits (p. 20)</i>	<i>encaboten (p. 26)</i>
<i>escabrosos (p. 77)</i>	<i>escarotades (p. 32)</i>	<i>esfereïdor (p. 56)</i>	<i>extravertits (p. 42)</i>
<i>fadrina (p. 23)</i>	<i>flaire (p. 61)</i>	<i>gallofa (p. 36)</i>	<i>invectives (p. 26)</i>
<i>parsimònia (p. 51)</i>	<i>rasqueta (p. 28)</i>	<i>reballar (p. 25)</i>	<i>reguitzell (p. 66)</i>
<i>soler (p. 28)</i>	<i>tongada (p. 14)</i>	<i>tràngol (p. 72)</i>	<i>xacres (p. 16)</i>

- Al dia següent la plaça major s'ompliria amb la _____ que desprendrien les calderes.
- Anit les vaig veure a la televisió, totes _____ en aquell galliner, pegant crits i vinga a riure, i aquell pendó en primera fila, com si fóra l'ama del carxofar.
- Aquella nit haguera volgut no passar per un _____ d'aquesta mena.
- Assassins de casa nostra era un programa televisiu de gran èxit que passava revista als succeïts més _____ de la setmana.
- El metge titular del poble s'havia recuperat de les seues _____ i estava a punt per a reincorporar-se a la faena.
- Els habitants de Xofres, i això és un fet comprovat, s' _____ a batejar qualsevol persona amb un malnom.
- Els més animats se n'anaven al bar Querol a fer l'últim glop. Em vaig sumar a aquell _____ de gent que anava dispersant-se pertot arreu.
- En una ocasió Toni va _____ un poc en contar una de les seues històries, una d'emparedats.
- Fas cara d' _____, amb una color tan blanca com si hagueres vist un mort.
- Has de tindre molta sang freda per a liquidar algú, però estem parlant d'una dona molt _____, de les que no n'entren dos en un quilo.
- Hi havia rebuts de llum, de l'aigua, de la contribució rústica i de l'arplega de fems, tots amuntats sense molt d'ordre. Però el que més destacava entre aquella _____ eren les receptes mèdiques.

- La filla de Loli la de Calbot és festera enguany, i sa mare porta un _____ que no vull dir-te.
- La tia Amàlia és _____, però això no vol dir que siga una dona solitària.
- Les històries de Toni ens entretingueren durant una _____ llarga de dies aquell hivern.
- Li van traure una entrevista i tot a l'alcalde posant-lo pels núvols en un diari, i ell i la dona estaven tots _____.
- Llevàvem les gotes de pintura seca que havien caigut al _____ sel menjador amb una _____.
- Miquel no era cap llumenera, però de tant en tant tenia rampells d'intuïció que em deixaven _____.
- Purín Ferrús era la víctima favorita de les _____ de la tia Amàlia, i Emilieta, la veïna, tampoc és que tinguera millor opinió d'ella.
- Sílvia baixà per l'escala després de pocs minuts, amb una _____ més que estudiada.
- Sílvia i Encarni van llançar un crit _____, talment com si les hagueren punxat amb una agulla.
- Tant Sílvia com jo sempre hem estat acostumats a les presentacions i a iniciar noves relacions. Som el que es diu uns joves _____.